HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מתני' רגליה. התחרוסים: **תרכובה.** מפרש בגמ': **ט) לומת הגידין.** למעלה מתרכובה הוא ומסוק לה והן חותן שלשה חוטין שנוטלין מנקבי הכבד מתלויים העצם שקורין לינקרו"ן: **וכן שניטל.** לפילו לא נתחך העצם: **נשבר העצם.** ולא נתפך: **אפ רוב נשבר קיים.** מפרש בגמרא [ע"ב] רוב עוביו ורוב היקפו:

שחיטתו מטהרתו. ומותר בחלבה ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ופילו במקום שהבהמה מותרת הוי אבר לסקר מסוס ונשבר בשדה טרפה [שמות כב:] כדתמרינן (לעיל דף עג.): להניח הכבד והנשבר המדולדלין: שלשה עצמות בירך. המתחון והוא עצם המחך עם הפרסות כמפשיטין הבהמה ואותה תרכובה נקרא תרכובה הנמכרת עם הרגש. ולמעלה הימנה עצם החלצי ולומת הגידין בחתיכתו סמוך לפרק תרכובה הנמכרת עם הרגש. והעליון הוא קולית התחובה בחליה:

גמ' למטה. דקתני מתני' כשרה: **י) למטה מן התרכובה.** סמוך לה מיד קתמר דלא תימת תרכובה דמתניתין היא תרכובה העליונה שבין הקולית ועצם החלצי ומאי למטה דקתני כשרה למטה הימנה ומכל עצם החלצי שבו לומת הגידין קתמר דלמטה ממש ליכא למימר כשרה דהא תפי' לומת הגידין שהוא בשיפולו של עצם החלצי קתני מתניתין טרפה וכ"ש בגובהו הא לא תמרינן הלא למטה מן התרכובה סמוך לה קתמר כשרה כלמסיים מילתיה ומזיל יא) לתרכובה הנמכרת עם הרגש קתמר: **למעלה למעלה מן התרכובה.** מיד קתמר טרפה להיינו בלומת הגידין שהוא סמוך לה וכל שכן בגובהו. ולקמן פריך מאי וכן שניטל לומת הגידין והא תנא ליה למעלה מן התרכובה טרפה: **בגמל ניכר.** לומו מקום דתנן: **בגמל ניכר.** דלקמבר רבי לומעית תרכובה דמתניתין היא תרכובה העליונה ושם נולע עצם בירך הגמל ובכי תניא בבכורות (דף מג.) לומה תרכובה ניכרת בגמל דתנן [שם מ:] זב הטגל שהיה מגעת לערקום תרכובה הוי מום לפסול ומאי עלה קפץ העליון ולא קפץ התחתון ובגדו בגמל ניכר: **היינו דקתני וכן שניטל.** מסוס דתנא למטה מן תרכובה עליונה כשרה דהיינו כשהוא מחך עצם החלצי לימיניה וכן שניטל דתני רב יהודה בגמ"ג דאם נחתך בגובהו כשרה היכא דנחתך בשיפולו במקום לומת הגידין בלא תרכובה ולמדתנן לקמן ולא תמצה שהרי חותכה מכאן ומתה ותותבה מכאן ומתה תרכובה מחתוכה מכאן ומתה תותבה למעלה דקתני מתניתין למעלה מיד בסמוך משמע היינו שניטל לומת הגידין: **אמר ליה תנא תרכובה בלא לומת הגידין.** כמו כ) נשבר העצם והגידין קיימין ותנא לומת הגידין בלא תרכובה: **והא נחתכו.** לגמרי משמע מלמד תנא ליה תנא שניטל הלומת ולמה ליה למהדר ולמתניינה והא ליכא למימר תנא לומת הגידין בלא תרכובה דאם כן ניתני שניטל לומת הגידין וכ"ש נחתכו: **לנשבר דנפק.** עולה: **אמר.** רב יהודה לנפשיה: **מאי טעמא לא אמרי.** דללמטה דקאמר הוא למטה מן התרכובה ומלומת הגידין ולמעלה דקתני לאו למעלה מיד משמע אלא בגובהו של עצם למעלה מן הלומת והדר תנא וכן שניטל הלומת דאם נחתך בחוך הלומת: **דדר אמר.** שפיר עבדי דלא אמרי ליה: **ולא אמרי ליה.** בתמיה. וכי לא אמרינן לו טעם הגון לכוחה בלא לומת ולומת בלא רכוחה ופרכיה מלישנא דמתניתין ואמר לי נחתכו דקתני מלמד שהוא בהמה בסמוך ואמר לי מן התרכובה ולמעלה דקתני דמשמע בסמוך והיינו בלומת הגידין: **רב פפא מפני.** לדרב יהודה הכי: **למטה.** דמתניתין לאו למטה מיד קאמר דרכובה דמתניתין ברכובה עליונה מיירי הלכך למטה דילה דהיינו עצם החלצי ולקמן פסיק רישא דמתניתין דלא הכי קאמר למטה מלותה רכובה ומעצם החלצי כולו דהיינו בעצם התחתון ולאי כשרה: **למעלה למעלה מן התרכובה.** להיינו בקולית ולאי טרפה כל מקום שיחתך: **וכן שניטל לומת הגידין.** ובעצם החלצי יש מקום שהיא טרפה כגון בלומת הגידין ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הלומת וכרובה גופה ליכו היא: **כדעולא.** עליונה: ופרכינן לליתנא דעולא ודרב פפא **ומי ליכא מידי דכי מדלי פסיק לה.** למעלה מן הלומת הגידין בעצם החלצי כשרה: **וכי מפסי פסיק לה.** וכשמפשיל להו לחותבה בלומת טרפה: וכליתנא קמא דרב עבדינן לחומרא ולמעלה מרכובה התחתונה כל מקום שיחתך טרפה וכן ניטל לומת בלא רכובה בלא חזיון להדר ביה רב ולקמן פסיק הלכתא הכי לפילו בנשבר העצם וכ"ש נחתך לגמרי: **אלו הן לומת הגידין.** מהיכן מתחיל והיכן (**ח**) **ג** כח חיות הגידין: **דאגרמא ולבר.** משיולאין הגידין מן העצם ומהלכין בשבר שהעצם למעלה מן הפרק ערוס בלא בשר כשתים וג' אצבעות והגידין מדוקין בו וממקום שמתפרדין ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהן למותין וקשורין השלשה יחד קרי לומת עד מקום שמתפשטין ומתפלגין זה מזה כדמפרש לקמן: **דאגרמא ונגיו.** אין נקלפין לומת בלא מקום מדיקתן בעצם ממקום שנאדקין בו עד הפרק: **דעילוי ערקומא.** עצם קטן הוא המחבר את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרי לומת וכל מקום שיחתכו שם טרפה והאי שיעורא נפיש מכולהו שמתחיל מיד מן הערקום ולמעלה והוא למטה מסוף העצם החלצי ואם נחתך אין עצם החלצי לאותו ערקום טרפה: **דערקומא גופה.** נחתכו גידין כנגד הערקום עלמו: **לא תליבו ליה.** דממחיר טפי: **דפרעי טבחי.** במקום שפותחין הטבחין להפרים הבשר מן העצם כשמנקרין אותו לינקרו"ן ורוצין ליטול אותן גידין והיינו מעילוי ערקומא. ליתנא אחריני כשמפשיטין הבהמה משם מתחילין לפתוח ולהפשיט העור של רגליים אחוזים: **לומיף.** מחוברין יחד ונרחין כגיד אחד: **ועד כמה.** אלכו של לומת: **כ) אחרבעה נטדי.** אלבע אלצבעות: **גליטו.** קודם שיצלעו בתוך הבשר: **לשוני.** קטין: **לריכי.** לאחר שנכנסין לבשר נעשין רכין:

לזיגי

מתני' רגליה. בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה [ב]וכן שניטל צומת הגידין נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מן הארכובה באיזו ארכובה אמרו בארכובה הנמכרת עם הראש עולא אמר רבי אושעיא [ג]בגמל ניכר אמר ליה עולא לרב יהודה בשלמא לדידי דאמינא כנגדו בגמל ניכר היינו דקתני וכן שניטל צומת הגידין אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידין אמר ליה רכובה בלא צומת הגידים וצומת הגידים בלא רכובה והא נחתכו קתני אישתיק לבתר דנפק אמר מ"ט לא אמרי ליה למטה למטה מן הארכובה למעלה למעלה מצומת הגידין הדר אמר ולא אמרי ליה ואמר לי נחתכו קתני הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני רב פפא מתני הכי אמר רב יהודה אמר רב אמר רבי חייא [ד]למטה למטה מן הארכובה ומצומת הגידין למעלה למעלה מן הארכובה ומצומת הגידין וכן שניטל צומת הגידין וארכובה גופה כדעולא א"ר אושעיא ומי איכא מידי דאילו מדלי פסיק ליה וחיה מתתי פסיק ליה ומתה אמר רב אשי [ה]טרפות קא מדמית להדדי [א] אין אומרין בטרפות זו דומה לזו [ו]שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה ואלו הן צומת הגידין רבה אמר רב [ב] [ז]אשי [ח]דאגרמא ולבר רבה בר רב הונא אמר רב [ג] אשי [ט]דאגרמא ולגיו רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב [י]אסי דעילוי ערקומא יתיב ההוא מרבנן קמיה דר' אבא ויתיב וקאמר דערקומא גופה אמר ליה רבי אבא לא תציתו ליה הכי אמר רב יהודה [יא]היכא דפרעי טבחי והיינו [יב]רבא בריה דרבה בר רב הונא אמר רב אסי אמר רב יהודה אמר שמואל [יג]צומת הגידים שאמרו מקום שהגידין צומתין ועד כמה א"ל ההוא מדרבנן ורב יעקב שמיה כי הוינן בי רב יהודה אמר לן שמעו מני מלתא דמגברא רבה שמיע לי ומנו שמואל צומת הגידין שאמרו מקום שהגידין צומתין בו וממקום שצומתין עד מקום שמתפשטין וכמה אמר אביי [יד]ארבעה [טו]בתדי בתורא בדקה מאי אמר אביי [טז]ביטי הוו צומת הגידים בליעי לא הוו צומת הגידים אשוני הוו צומת הגידים רכיכי לא הוו צומת הגידים אלימי הוו צומת הגידים קטיני לא הוו צומת הגידים חווריי הוו צומת הגידים לא הוורי לא הוו צומת הגידים

מר

אלא לדידך מאי כו'. תימה ללמוד סובר כמ"ד לומת הגידין הוי למעלה מתרכובה הוא וסמוך לה והן חותן שלשה חוטין שנוטלין מנקבי הכבד מתלויים העצם שקורין לינקרו"ן: **וכן שניטל.** לפילו לא נתחך העצם: **נשבר העצם.** ולא נתפך: **אפ רוב נשבר קיים.** מפרש בגמרא [ע"ב] רוב עוביו ורוב היקפו: **שחיטתו מטהרתו.** ומותר בחלבה ואם לאו אין שחיטתו מטהרתו ופילו במקום שהבהמה מותרת הוי אבר לסקר מסוס ונשבר בשדה טרפה [שמות כב:] כדתמרינן (לעיל דף עג.): להניח הכבד והנשבר המדולדלין: שלשה עצמות בירך. המתחון והוא עצם המחך עם הפרסות כמפשיטין הבהמה ואותה תרכובה נקרא תרכובה הנמכרת עם הרגש. ולמעלה הימנה עצם החלצי ולומת הגידין בחתיכתו סמוך לפרק תרכובה הנמכרת עם הרגש. והעליון הוא קולית התחובה בחליה:

גמ' למטה. דקתני מתני' כשרה: **י) למטה מן התרכובה.** סמוך לה מיד קתמר דלא תימת תרכובה דמתניתין היא תרכובה העליונה שבין הקולית ועצם החלצי ומאי למטה דקתני כשרה למטה הימנה ומכל עצם החלצי שבו לומת הגידין קתמר דלמטה ממש ליכא למימר כשרה דהא תפי' לומת הגידין שהוא בשיפולו של עצם החלצי קתני מתניתין טרפה וכ"ש בגובהו הא לא תמרינן הלא למטה מן התרכובה סמוך לה קתמר כשרה כלמסיים מילתיה ומזיל יא) לתרכובה הנמכרת עם הרגש קתמר: **למעלה למעלה מן התרכובה.** מיד קתמר טרפה להיינו בלומת הגידין שהוא סמוך לה וכל שכן בגובהו. ולקמן פריך מאי וכן שניטל לומת הגידין והא תנא ליה למעלה מן התרכובה טרפה: **בגמל ניכר.** לומו מקום דתנן: **בגמל ניכר.** דלקמבר רבי לומעית תרכובה דמתניתין היא תרכובה העליונה ושם נולע עצם בירך הגמל ובכי תניא בבכורות (דף מג.) לומה תרכובה ניכרת בגמל דתנן [שם מ:] זב הטגל שהיה מגעת לערקום תרכובה הוי מום לפסול ומאי עלה קפץ העליון ולא קפץ התחתון ובגדו בגמל ניכר: **היינו דקתני וכן שניטל.** מסוס דתנא למטה מן תרכובה עליונה כשרה דהיינו כשהוא מחך עצם החלצי לימיניה וכן שניטל דתני רב יהודה בגמ"ג דאם נחתך בגובהו כשרה היכא דנחתך בשיפולו במקום לומת הגידין בלא תרכובה ולמדתנן לקמן ולא תמצה שהרי חותכה מכאן ומתה ותותבה מכאן ומתה תרכובה מחתוכה מכאן ומתה תותבה למעלה דקתני מתניתין למעלה מיד בסמוך משמע היינו שניטל לומת הגידין: **אמר ליה תנא תרכובה בלא לומת הגידין.** כמו כ) נשבר העצם והגידין קיימין ותנא לומת הגידין בלא תרכובה: **והא נחתכו.** לגמרי משמע מלמד תנא ליה תנא שניטל הלומת ולמה ליה למהדר ולמתניינה והא ליכא למימר תנא לומת הגידין בלא תרכובה דאם כן ניתני שניטל לומת הגידין וכ"ש נחתכו: **לנשבר דנפק.** עולה: **אמר.** רב יהודה לנפשיה: **מאי טעמא לא אמרי.** דללמטה דקאמר הוא למטה מן התרכובה ומלומת הגידין ולמעלה דקתני מתניתין למעלה מיד משמע אלא בגובהו של עצם למעלה מן הלומת והדר תנא וכן שניטל הלומת דאם נחתך בחוך הלומת: **דדר אמר.** שפיר עבדי דלא אמרי ליה: **ולא אמרי ליה.** בתמיה. וכי לא אמרינן לו טעם הגון לכוחה בלא לומת ולומת בלא רכובה ופרכיה מלישנא דמתניתין ואמר לי נחתכו דקתני מלמד שהוא בהמה בסמוך ואמר לי מן התרכובה ולמעלה דקתני דמשמע בסמוך והיינו בלומת הגידין: **רב פפא מפני.** לדרב יהודה הכי: **למטה.** דמתניתין לאו למטה מיד קאמר דרכובה דמתניתין ברכובה עליונה מיירי הלכך למטה דילה דהיינו עצם החלצי ולקמן פסיק רישא דמתניתין דלא הכי קאמר למטה מלותה רכובה ומעצם החלצי כולו דהיינו בעצם התחתון ולאי כשרה: **למעלה למעלה מן התרכובה.** להיינו בקולית ולאי טרפה כל מקום שיחתך: **וכן שניטל לומת הגידין.** ובעצם החלצי יש מקום שהיא טרפה כגון בלומת הגידין ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הלומת וכרובה גופה ליכו היא: **כדעולא.** עליונה: ופרכינן לליתנא דעולא ודרב פפא **ומי ליכא מידי דכי מדלי פסיק לה.** למעלה מן הלומת הגידין בעצם החלצי כשרה: **וכי מפסי פסיק לה.** וכשמפשיל להו לחותבה בלומת טרפה: וכליתנא קמא דרב עבדינן לחומרא ולמעלה מרכובה התחתונה כל מקום שיחתך טרפה וכן ניטל לומת בלא רכובה בלא חזיון להדר ביה רב ולקמן פסיק הלכתא הכי לפילו בנשבר העצם וכ"ש נחתך לגמרי: **אלו הן לומת הגידין.** מהיכן מתחיל והיכן (**ח**) **ג** כח חיות הגידין: **דאגרמא ולבר.** משיולאין הגידין מן העצם ומהלכין בשבר שהעצם למעלה מן הפרק ערוס בלא בשר כשתים וג' אצבעות והגידין מדוקין בו וממקום שמתפרדין ממנו ולמעלה מתחיל וכל זמן שהן למותין וקשורין השלשה יחד קרי לומת עד מקום שמתפשטין ומתפלגין זה מזה כדמפרש לקמן: **דאגרמא ונגיו.** אין נקלפין לומת בלא מקום מדיקתן בעצם ממקום שנאדקין בו עד הפרק: **דעילוי ערקומא.** עצם קטן הוא המחבר את הפרקים ומה שיש מן הגידין ולמעלה הימנו עד מקום שמתפשטין קרי לומת וכל מקום שיחתכו שם טרפה והאי שיעורא נפיש מכולהו שמתחיל מיד מן הערקום ולמעלה והוא למטה מסוף העצם החלצי ואם נחתך אין עצם החלצי לאותו ערקום טרפה: **דערקומא גופה.** נחתכו גידין כנגד הערקום עלמו: **לא תליבו ליה.** דממחיר טפי: **דפרעי טבחי.** במקום שפותחין הטבחין להפרים הבשר מן העצם כשמנקרין אותו לינקרו"ן ורוצין ליטול אותן גידין והיינו מעילוי ערקומא. ליתנא אחריני כשמפשיטין הבהמה משם מתחילין לפתוח ולהפשיט העור של רגליים אחוזים: **לומיף.** מחוברין יחד ונרחין כגיד אחד: **ועד כמה.** אלכו של לומת: **כ) אחרבעה נטדי.** אלבע אלצבעות: **גליטו.** קטין: **לריכי.** לאחר שנכנסין לבשר נעשין רכין:

ערקומא שקורין בלשון כנען טֵיג ושעל הרכובה עצמה עצם קטן שעל הרכובה הגידים שעליו הן צומת הגידים.

ז) נרמה דל"ל כלומר למטה מן התרכובה ולמעלה מן התרכובה בעינן לאוקמי מתני' וכו'.

מסורת הש"ס

ה) לעיל מב: מג:. **ו)** [בכורות מא.], **ז)** [עיין פי' רשב"ם פרשה חיי שרה בפסוק ויכרך הגמלים], **ח)** ב"מ קו: ע"ש לעיל מח: [מה: מ.], **ט)** [ה"ה רב אחי הקדמוני], **י)** [בערוך ערך ערקומא גיטא רב אחי], **יא)** [ל"ל דלכתא], **יב)** [נרסא הערוך בטרי בכ"מ ופ"ש בערך בטרי ב"מ כשם כ"מ], **יג)** [ל"ל אחר ד"ה וכן], **יד)** עיין רש"ל, **טו)** בס"ה: כגון.

גליון הש"ס

רש"י ד"ה ארבעה. עי' לעיל דף ג ע"ב ברש"י ד"ה בטדל ולעיל דף מד ע"ב בתוס' ד"ה כדי:

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה אלו הן וכו' והיכן כלה כח:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' אין אומרין בטרפות זו דומה לזו שהרי. כ"ב עי' לעיל מה ע"ב רש"י ד"ה שהרי בשהרי מותכה ועי' במס' ב"ב דף קל ע"ב תוס' ד"ה שהרי ודו"ק: **ב)** שם רבה אמר רב אשי: **ג)** שם רבה אמר רב הונא אמר רב אסי: נמחק מלת אמר:

לעזי רש"י

ציינקרו"ן. עצם העקב.

מוסף רש"י

צומת הגידין. מקום שהגידין נומתין ממתכנין ומתהדקין, לשון חומץ לומתו דפסחים (מג.) ושטרייניט"ש בלע"ז (לעיל נז. וע"ז איכה ג נג). **שהרי חותכה מכאן ומתה חותכה מכאן וחיה.** ומתך בשר רגליה למעלה מלומת הגידין ולא נשבר העצם כשרה, ומתכה למטה במקום לומת הגידין מע"פ שנמוך מכאן טרפה, כלמתניין וכן שניטל לומת הגידין, ולפ"ש שלא נחתך העצם (לעיל מח:) לו: **חמור** סימנין לו גיד נופלה ומתה, חתוך כל כתפיה וחיה (לעיל נה:).

שיטה מקובצת

ח) ואזיל דבארכובה הנמכרת: **ב)** מהיכן מתחיל והיכן כלה כח חיות הגידין:

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ח מהל' שחיטה הל"ל סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' עה סעיף ג:

סח ב מיי' שם הל"ו ועי' בהגהות וב"מ סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נו ס"ג:

סט ג מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נו סעיף ב:

ע ד [מיי' שם הלכה טו]: ה ו מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נו סעיף ב:

עא ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

עב ח [טוש"ע שם סעיף ג]: ט י מיי' שם טוש"ע שם סעי' ה:

רבינו גרשום

נשבר העצם אם רוב בשר קיים מן הארכובה ולמעלה: ברכובה הנמכר עם הראש. מקום שחותך רגל של בהמה זו היא ארכובה: עולא א"ר אושעיא כנגדו בגמל ניכר כלומר לא רכובה הנמכרת עם הראש אלא אותה רכובה שהיא בסוף הקולית בתחלת ענקירון וניכר בגמל בסוף זנבו שזנבו קצר ואינה יכולה לכסותו: אלא לדידך מאי וכן שניטל צומת הגידים והא נחתכו קתני למעלה מן הארכובה הנמכרת עם הראש באותו מקום הוא צומת הגידים: והא נחתכו קתני והיאך יכלת לאוקומיה מתניתין מן הארכובה ולמעלה רכובה בלא צומת הגידים והא נחתכו קתני דמשמע דנחתכו הכל רכובה וצומת הגידים. מ"ט לא אמרי ליה למטה למטה מצומת הגידים כשרה. למעלה למעלה מצומת הגידים טרפה. וכן שניטל צומת הגידים למעלה מרכובה הנמכרת עם הראש: הכא נמי מן הארכובה ולמעלה קתני א' לא למטה למטה מצומת הגידים למעלה למעלה מצומת הגידים הוא יקשה לי מן הארכובה ולמעלה קתני ולא קתני מצומת הגידים רק למעלה במתניתין קתני כלומר ב) למטה מן הארכובה בעינן לאוקומי מתניתין בקרוב לרכובה בין מלמעלה ובין מלמטה דהוי בצומת הגידים ולא בעינן לאוקומי מתניתין למעלה מן הארכובה ולמעלה ומצומת הגידים. ולמטה מן הארכובה ומצומת הגידים לפיכך לא מוקמינן למעלה מן הארכובה ולמטה מן הארכובה ברכובה הנמכרת עם הראש אלא ברכובה עליונה דבגמל ניכר ומצנן לאוקומי דלא תיקשי וכן שניטל צומת הגידים והיא רכובה כדעולא. ומי איכא מידי דאילו קא פסיק לה כלומר השתא דמוקמינן למעלה מן הארכובה ברכובה דעולא מי איכא מידי כו' כלומר דאמרינן למעלה מן הארכובה טרפה הא למטה מן הארכובה כשרה אע"ג דלמעלה מצומת הגידים ולבסוף קתני וכן שניטל צומת הגידים טרפה שהיא למטה: דאגרמא ולבר גידים של מעלה מן השופי דאגרמא ולגו בגידים שבין בשר לעצם דעילוי